

Світлана ГРИЦЕНКО

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Ігор КОРОЛЬОВ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Аурелія ГРИТЕНЕНЕ

Інститут литовської мови

ФАКТОР УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ 2019 РОКУ В УКЛАДАННІ «ЛИТОВСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО СЛОВНИКА»

У кінці ХХ – на початку ХХІ століть простежується активізація українсько-литовських відносин не тільки в політичній та економічній сферах, але й у культурній і академічній. У багатосторонніх міждержавних литовсько-українських відносинах існує певна лакуна, пов'язана з відсутністю лексикографічних джерел, зокрема перекладних словників, необхідних передусім для підготовки майбутніх фахівців, орієнтованих на взаємовигідну багатовекторну співпрацю між Литвою та Україною. Перекладний «Литовсько-український словник» є першою працею такого типу у світовій лексикографічній практиці, що зумовлює його актуальність, пов'язану з активізацією широкої взаємодії України і Литви, зокрема в соціогуманітарній площині (Pacholok, Koroliovas, Gritėnienė, 2021). За останні 30 років в Україні та Литві були підготовлені та опубліковані два розмовники „З України до Литви: Українсько-литовський розмовник. Iš Ukrainos į Lietuvą: Ukrainiečių-lietuvių pokalbių knygelė“ (2004), „Литовська мова в діалогах. Lietuvių kalba dialoguose“ (2019), „Малий українсько-литовський словник“ (2022), що стали популярними для вивчення литовської мови українцями, як і для опанування української мови литовцями. Метою роботи є висвітлення специфіки укладання першого перекладного литовсько-українського словника в контексті правописних змін в українській мові, затверджених у 2019 році. При укладанні Словника автори враховують відповідні зміни української мови: 1) у запозиченнях із давньогрецької мови, що мають стійку традицію передачі -au- шляхом транслітерації як -ау-, допускаються орфографічні варіанти: *аудитóрія* / *авдитóрія*, *лауреáт* / *лавреáт*, *па́уза* / *пáвза*; 2) у словах грецького походження із поєднанням -th допускається орфографічна варіативність -ф/т: *дифіра́мб* / *дитира́мб*, *ефі́р* / *етéр*, *ка́федра* / *катéдра*, *міф*, *міфоло́гія* / *міт*, *мітоло́гія*; 3) врахування тенденції до вживання фемінітивів за допомогою суфіксів -к, -иц(я), -ин(я) та інших від іменників чоловічого роду: *директор-ка*, *філолог-иня*, *верстальн-иця* тощо.

1. Непокупний А., Тараненко А. (Укл.) (2004). *З України до Литви: українсько-литовський розмовник : Iš Ukrainos į Lietuvą: ukrainiečių-lietuvių pokalbių knygelė*. Луцьк: Волинська обласна друкарня. 2. Pacholok Z., Gritėnienė A. (Red.) (2022). Малий українсько-литовський словник: *Mažasis ukrainiečių-lietuvių kalbų žodynas* (A. Gritėnienė, S. Hrycenko, I. Koroliovas, O. Nika, Z. Pacholok). Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. 3. Pacholok Z., Koroliovas I., Gritėnienė A. (2021). *Pirmasis Lietuvių–ukrainiečių kalbų žodynas: kultūrinės ir istorinės atsiradimo priežastys bei svarbiausi sudarymo principai. V Tarptautinis Lituanistų kongresas. Od Unii Lubelskiej do Unii Europejskiej. Nuo Liublino Unijos iki Europos Sąjungos*, Publikacija pokonferencyjna pod redakcją T. Vologdiny i K. Pyrki, Wrocław, 183-198. 4. Тараненко А., Тараненко О. (Укл.) (2006). *Lietuvių-ukrainiečių pokalbių knygelė: Литовсько-український розмовник*. Луцьк: Місійна книжкова фабрика „Християнське життя“. 5. Темчинас С., Ніка О. (Укл.) (2019). *Литовська мова в діалогах: навчальний посібник*. Київ: Освіта України. 6. *Український правопис*. (2019). Київ: Наукова думка.

Галина ПШЕНІЧКІНА

Інститут литовської літератури та фольклору

ЖАНРОВЕ РОЗМАЇТТЯ ТРАДИЦІЙНИХ ЛІТНІХ ТРУДОВИХ ПІСЕНЬ В УКРАЇНІ

Ритуальний спів періоду жнив у більшості локальних традицій України пов'язаний передусім із закінченням жнив (дожинками). Як і весь обрядовий репертуар весняно-літнього календаря, літні трудові пісні виконують виключно жінки (сольно або гуртом) у високому регістрі відкритим гучним звуком. На думку дослідниці літньої обрядової пісенності українців та суміжних етнічних земель Ірини Клименко, «наспіви з функцією дожинкових пісень, що супроводжують відповідні обряди, відомі на більшості територій давньослов'янського заселення». Однак у різних етнографічних зонах спостерігаються значні розбіжності у функціональному навантаженні таких пісень. Так, у Прип'ятському Поліссі (на Верхній Прип'яті, Берестейщині, Пінщині, Турівщині, Овруччині) одна й та сама мелодія виконує роль: 1) жнивної трудової; 2) дожинкової ритуальної; 3) косарської; 4) борової/ягідної та 5) повсякденної в період «від Трійці / Петра до осені». Цю широку сезонну приуроченість наспіву узагальнює поліський термін «літо» і передають його різноманітні локальні назви: «бородні», «польові», «дожинальні», «в полотте», «як підсипають», «як вибирають», «борові», «ягідні» тощо. Ще ширшою